

MARTINA GALEKOVIĆ

UDK: 316.77+81'232(497.5)

Izvorni znanstveni članak / *Original Scientific Paper*

Rukopis prihvaćen za tisak: 28. 6. 2023.

DOI: <https://dx.doi.org/10.21857/9xn31cwx5y>

Analiza pripovjednih sposobnosti djece s odgodom upisa u prvi razred

Sažetak

Pripovijedanje je složena jezična vještina koja se razvija od najranije dobi, a omogućuje uvid u poznavanje rječnika i jezične sposobnosti. U ovome radu lingvističkim pristupom analizira se pripovijedanje na dva načina – makrostrukturom i mikrostrukturom. Makrostruktura se odnosi na organiziranost i strukturu priče: uvodni događaj, pokušaj i cilj rješavanja problema, reakcije likova na uzrok i posljedicu, a na razini mikrostrukture promatraju se jezična obilježja pripovijedanja, sintaktička složenost i rječnička raznolikost.

Cilj je ovoga istraživanja bio ispitati i procijeniti pripovjedne sposobnosti dviju skupina djece predškolske dobi, one koja će se sljedeće pedagoške godine upisati u prvi razred i one djece koja će dobiti odgodu upisa u školu. Sudionici istraživanja ispitani su *MAIN-om*, višejezičnim instrumentom za procjenu pripovijedanja (Hržica i Kuvač Kraljević, 2012.) te je promatrana makrostruktura i mikrostruktura pripovijedanja. Statistički značajna razlika dobivena je na varijablama makrostrukture, kojom su djeca koja se redovno upisuju prvi razred postigla značajno bolje rezultate. Rezultati postignuća na razini makrostrukture-pripovijedanja omogućuju saznanja o jezičnim sastavnicama. U analizu jezičnih sastavnica – osim morfologije, sintakse i semantike – uvrštena je i analiza pragmatike kao jezične sastavnice. Rezultati istraživanja omogućuju uvid u lingvistička obilježja narativnog diskursa i makrostrukturu pripovijedanja.

Ključne riječi: jezične mjere; makrostruktura pripovijedanja; mikrostruktura pripovijedanja; rječnička raznolikost.

Pripovijedanje i razvoj pripovjednih sposobnosti

Usvajanje jezika i razvoja govora događa se u komunikacijskim situacijama razgovorom, komentiranjem, postavljanjem pitanja i izražavanjem potreba. Vještina pripovijedanja smatra se višom jezičnom razinom (Khan i sur., 2021.) i povezana je sa svim jezičnim sastavnicama. Osnovni pojmovi o sposobnosti pripovijedanja koji se mogu protumačiti kao bliskoznačnice jesu – govoriti, pričati/pripovijedati i prepričavati. Govoriti znači prenositi poruku usmenim putem i to upućuje na razgovor. Pripovijedanje, prepričavanje ili naracija odnosi se na događaj ili slijed događaja koji su povezani kronološkim redoslijedom i najčešće označavaju situaciju, mjesto, vrijeme radnje, likove i njihovu uzročno-posljedičnu povezanost. Jambrec (2014.) definira pripovijedanje kao pripovjednu tehniku kojom se izražava zapažanje promjena u vremenu te tijekom radnje, zbivanja i stanja koja se izmjenjuju u čvrstoj međusobnoj povezanosti. Pričati ili pripovijedati znači pričati odnosno pripovijedati neku priču, događaj ili situaciju iz svakidašnjeg života ili izmišljenu priču sa stvarnim ili nestvarnim likovima. Prepričavati znači ispričati odnosno ispričati priču svojim riječima koju je prije toga već netko ispričao odnosno ispričao. To je reprodukcija pročitane ili odslušane priče te ponavljanje fabule koju smo pročitali i čuli (Jambrec, 2014., str. 112.). Prema Solaru (2011.) priča ima prepoznatljiv početak, središnji dio i završetak, neku relativno zatvorenu strukturu koja se može analizirati i u tom je smislu priča temelj pripovijedanja kojim se prenosi znanje koje se načelno na drukčiji način ne bi moglo prenijeti ni izraziti. U metodici nastave jezika određuje se još jedan pojam, a to je sažimanje. Sažimanje je izdvajanje ključnih događaja prema redoslijedu događanja u proznom djelu, bez sporednih sastavnica (Bežen, Budinski i Kolar-Billege, 2012., str. 98).

Pripovijedanje je složena jezična vještina koja se razvija od najranije dobi, tijekom predškolske i školske dobi pa sve do odrasle dobi. Ono je povezano s jezičnim vještinama tako da ga se može smatrati vrijednim izvorom informacija o jezičnom razvoju djeteta. Razvoj dječjeg jezika započinje neverbalnom komunikacijom, usvajanjem govora u komunikacijskoj okolini, a istodobno se ovladava spoznavanjem značenja riječi materinskoga jezika i gramatičkom strukturom (Budinski, 2012.). Prepričavanje poznatih događaja ili izmišljenih priča dobar je pokazatelj jezičnoga djetetova razvoja te upućuje na podatke o organiziranosti pojedinih rečenica u sadržajno povezanu cjelinu. U dobi od treće do četvrte godine života djeca počinju upotrebljavati osnovne sastavnice priče (likovi, uzročno-posljedičnu povezanost, mjesto i vrijeme radnje), a u narativima četverogodišnjaka pojavljuju se uvod, zaplet i rasplet. U dobi do šeste godine djeca mogu izdvojiti više detalja o radnji i likovima priče, a prenose i emotivna stanja likova u priči.

Pripovjedne sposobnosti razvijaju se podjednako u svim oblicima, u duljini narativa, količini informacija, lingvističkoj i strukturalnoj složenosti i koheziji kako bi narativni diskurs činio jednu cjelinu. Za oblikovanje koherentnog narativa potrebne su lingvističke, kognitivne i pragmatične jezične vještine (Skubic, Tkalec i Jerman, 2022.). Prijašnja istraživanja pokazala su snažnu povezanost mikrostrukture pripovijedanja i izloženosti jezičnom inputu (Dobravac i Zuliani-Blašković, 2022.). Djeca u dobi od dvije godine mogu ispričati povezanu priču koja se odnosi na obitelj, kuću i djetetu bliske situacije, a uz pomoć odrasle osobe podržana su poticajima i pomoćnim pitanjima tijekom pripovijedanja. Koncept kauzalnosti važan je za strukturu pripovijedanja, a pojavljuje se u četverogodišnjaka, ali u obliku fizičke uzročnosti (npr., lišće je palo s drveća jer je počeo puhati vjetar) (Boudreau, 2001.). U dobi do šeste godine u pripovijedanju se ističe struktura priče, djeca znaju više detalja o radnji i likovima, prenose emotivna stanja likova u priči i ističu glavni problem i temu. Razvoj naracije predškolske djece opisan je u stručnoj literaturi. Iako su opisi razvojnih faza u školske djece malobrojni, poznato je da gramatičke strukture postaju složenije, a intenzivnije se razvijaju metajezične sposobnosti koje započinju zrelošću djeteta za učenje čitanja i pisanja (Grobler, 2005.).

Pripovjedne sposobnosti važan su dio jezičnog razvoja za logopede i stručnjake koji se bave odstupanjima u jezično-govornom razvoju, a Bliss, McCabe i Miranda (1998.) ističu da bi procjena narativnog diskursa trebala biti glavna sastavnica u procjeni školske djece s jezičnim poteškoćama. U istraživanju pripovijedanja ima različitih pristupa: kognitivni, lingvistički i psiholingvistički. No, bez obzira na pristupe ističu se temeljna znanja i vještine potrebne za produkciju koherentnog diskursa: poznavanje narativne strukture, tj. povezivanje i organiziranje informacija; sposobnost upotrebe jezičnih sastavnica koje su potrebne za pripovijedanje te sposobnost izražavanja emocionalnog značenja ispričanog slijeda događaja (Montanari, 2004.).

Makrostrukturna i mikrostrukturna analiza pripovijedanja

Lingvističkim pristupom analizira se pripovijedanje s pomoću – makrostrukture i mikrostrukture. Makrorazina se odnosi na organiziranost i strukturu priče: uvodni događaj, pokušaj i cilj rješavanja problema te reakcije likova na uzrok i posljedicu. Model stvaranja priče s pomoću cilja, pokušaja i ishoda dio je i *MAIN*-testa, višejezičnog instrumenta za procjenu pripovijedanja (Hržica i Kuvač-Kraljević, 2012.). Analiza strukture priče u *Testu za procjenu predvještina čitanja i pisanja – PredČiP* (Kuvač Kraljević i Lenček, 2012.) sadržava i redoslijed pripovijedanja, označavanje likova, problema i rješenja. Trabasso i sur. (1992.) navode model uzročne povezanosti koji se temelji na prostorno-vremenskoj organiziranosti od pet sastavnica koje su međusobno povezane: situacija, uvodni događaji, pokušaji, ishod i glavni

cilj. Kako bi istraživač kvalitativno identificirao motrište pripovijedanja i kako bi se podaci kronološki organizirali, mogu se oblikovati i otvorenim pitanjima. Nasheeda i sur. (2019.) navode sljedeća pitanja za analizu ispriopovijedanog događaja: (1) Koji su glavni likovi priče?; (2) Koji je glavni događaj?; (3) Gdje se to dogodilo? Kada se to dogodilo?; (4) Koji je problem sudionika priče? Makrostruktura priče odnosi se na koherenciju i organiziranost priče i općenito se može ustvrditi da je univerzalna i neovisna o jeziku, dok mikrostruktura pripovijedanja ovisi o jeziku i postojećim pravilima koja se odnose na svaki pojedini jezik (Gagarina i sur., 2012.).

Mikrostrukturalnoj analizi pripada proučavanje rječnika, morfologije i sintakse u pripovijedanju, a jezične mjere procjenjuju produktivnost kao što je ukupan broj riječi (pojavnica), mjere rječničke raznolikosti kao što je broj različitih riječi (različnica), omjer različnica i pojavnica i prosječna duljina iskaza kao jezična mjera koja omogućuje uvid u sintaktičku složenost (Hržica i Trtanj, 2021.). Da bi se mogla izračunati prosječna duljina iskaza, potrebno je dogovorno odrediti kako se definira iskaz, tj. govorna jedinica. U prethodnim istraživanjima transkripcija se temeljila na zvučnim obilježjima i značajnija stanka u govoru značila je završetak jednog iskaza i početak drugoga. Prosječna duljina iskaza jezična je mjera koja je najraširenija u procjeni sintaktičkog razvoja, a u početku je prosječna duljina iskaza iskazivana u morfemima uzimajući u obzir ukupan broj morfema prema iskazu (Brown, 1973.). Zbog visoke povezanosti s računanjem duljine iskaza u riječima i zbog jednostavnosti računanja zamijenila ju je mjera prosječne duljine iskaza u riječima. Osim na iskaze, govorne jedinice mogu se razdvojiti na klauze, T-jedinice i C-jedinice (Bedečković, Hržica i Kramarić, 2021.; Leko-Krhen, Hržica i Kokot, 2020.; Trtanj i Kuvrač Kraljević, 2017.) koje ovise o sintaktičkoj strukturi. Klauza se odnosi na iskaz koji sadržava predikat te tako jedan predikat označava jednu klauzu. T-jedinica se odnosi na glavnu rečenicu i njene zavisne dijelove tako da jedna rečenica sa svim zavisnim surečenicama čini jednu T-jedinicu. Nezavisnosloženi iskaz tako sadržava i više T-jedinica, dok zavisnosloženi iskaz čini jednu T-jedinicu. Za C-jedinicu vrijedi isto pravilo kao za T-jedinicu, ali u C-jedinicu ubrajamo rečenice bez predikata i neoglagoljene rečenice. Broj različitih riječi u govoru (ili pismu) pokazatelj je kvalitete govorenja (ili pisanja). Veći broj riječi te viši omjer različnica i pojavnica upućuju na veću i bogatiju rječničku raznolikost. Analizom dijelova priče i jezičnim mjerama procjenjuje se makrostruktura i mikrostruktura pripovijedanja. Tako se mogu bilježiti podaci o djeci urednoga jezično-govornog razvoja te uspoređivati sudionike istraživanja prema kronološkoj dobi i drugim nezavisnim varijablama.

Pregled prijašnjih istraživanja

Sposobnost koherentne povezanosti kronološkog slijeda vremenski i uzročno povezanih događaja smatra se uspješnim pripovijedanjem, a to su sposobnosti koje

se razvijaju u ranoj predškolskoj dobi. U istraživanjima se mogu pronaći i oprečni rezultati pri uporabi uzročnih odnosa s obzirom na kronološku dob. Međutim, usporedbom rezultata između dviju skupina djece prosječne dobi od 6,3 i 8,4 godine dobivena je statistički značajna razlika u ukupnom udjelu uzročnih odnosa i udjelu motivacijskog odnosa (Košutar, Kramarić i Hržica, 2022.). Djeca školske dobi proizvela su više motivacijskih i uzročnih odnosa u usporedbi s djecom predškolske dobi. Važnost rječnika i jezičnih sastavnica ističe se kao ključna sastavnica za razvoj pripovjednih vještina. Pritom se očekuje da će djeca mlađe kronološke dobi i djeca s odstupanjima u jezično-govornom razvoju postizati manju uspješnost. Razvojni jezični poremećaj jest poteškoća koja se odnosi na otežano usvajanje jezičnih sastavnica uz uvjet da nema psihomotoričkih, neuroloških i kognitivnih odstupanja. Djeca s razvojnim jezičnim poremećajem tijekom predškolskog razdoblja ponajviše nisu sposobna samostalno ispričati priču na zadanu temu (Arapović, Grobler i Jakubin, 2010.) s tim da poticaj za pripovijedanje mora biti visoko strukturiran. U takve djece razvijaju se poteškoće pri organiziranosti diskursa i jezične ekspresije, odstupanja u jednoj ili više jezičnih sastavnica i gramatičke pogreške. Pripovijedanje je povremeno u jezičnom smislu statično i neprirodno, što upućuje na potrebu obogaćivanja jezičnog blaga i govorne komunikacije (Arapović i sur., 2010.). Osim kod djece zabilježeno je odstupanje u koheziji diskursa i kod osoba s oštećenjem mozga (Jozipović-Hržica i Košutar, 2021.).

Promatrajući sintaktičku složenost, gramatičku točnost, verbalnu proizvodnju i govornu tečnost Trtanj i Kuvač Kraljević (2017.) usporedile su skupinu predškolske (prosječna kronološka dob 6,34) i školske dobi (prosječna kronološka dob 10,23). Zabilježene su priče na temelju poticaja pripovijedanja prema slikama. Na sintaktičkoj razini nema statistički značajne razlike između dviju skupine ispitanika te mjera prosječne duljine iskaza i rečnična gustoća nema diskriminativnu ulogu. Nema statistički značajne razlike u verbalnoj komunikaciji, broju riječi u minuti i broju T-jedinica. Djeca mlađe skupine imala su više pogrešaka u gramatičkoj točnosti i po tome je izračunata statistički značajna razlika.

Leko Krhen i suradnici (2020.) navode u pregledu prijašnjih istraživanja da djeca koja mucaju imaju slabija jezična postignuća i da je mucanje povezano s gramatički kompleksnijim strukturama. Rezultati istraživanja provedenih na engleskome jeziku upućuju da je u djece koja mucaju potrebno više razvijati morfološke i sintaktičke vještine. Spomenute autorice provele su istraživanje na uzorku djece koja mucaju, ali rezultati istraživanja nisu pokazali statistički značajnu povezanost između jačine mucanja i prosječne duljine komunikacijske jedinice i gustoće klauza. Djeca koja mucaju također se ne razlikuju u prosječnoj duljini jedinica i gustoći klauza (pismeno i usmeno) od djece koja ne mucaju.

Procjenom pripovijedanja može se pratiti i uspoređivati razvoj rječničke raznolikosti. Rječnička raznolikost mjerena mjerama rječničke raznolikosti raste s porastom kronološke dobi, a Hržica i Trtanj (2020.) navode da se prema broju različitih riječi i omjera različenica i pojavnica statistički znatno razlikuje četverogodišnjaci i šestogodišnjaci od desetogodišnjaka.

U istraživanju (Budinski, 2012.) koje je obuhvatilo učenike prvog razreda radi provjere broja riječi u njihovu pisanom diskursu, rezultati su pokazali da se učenici prosječno koriste s 39 riječi u svojim pisanim sastavcima. Također se utvrdilo da su najzastupljenije vrste riječi u njihovim tekstovima imenice, glagoli i zamjenice. Važno je napomenuti i to da ukupan broj i vrsta riječi variraju ovisno o zadanoj temi. Osim toga, istraživanje je pokazalo da se djevojčice koriste većim ukupnim brojem riječi u svome pisanom tekstu u usporedbi s dječacima.

Prema jezičnim mjerama također se razlikuje skupina djece s razvojnim jezičnim poremećajem od djece urednoga jezičnog razvoja, a razlike su i u makrostrukтури (Xue i sur., 2022.) i mikrostrukтури (Drljan i Vuković, 2017.; Justice i sur., 2006.; Xue i sur., 2022.). Autorice Kelić-Hržica i Kuvač Kraljević (2012.) ističu da sudionici istraživanja s razvojnim jezičnim poremećajem u usporedbi s djecom niže kronološke dobi urednoga jezičnog razvoja znatno kasne u jezičnom razvoju. Osim u govoru, niža razina rječničke raznolikosti dobivena je i u pisanim tekstovima kod osoba s razvojnim jezičnim poremećajem (Hržica, Košutar i Kramarić, 2019.).

U prijašnjim istraživanjima pokazano je da se rječnička znanja i rječnička raznolikost, osim standardiziranim mjernim instrumentima, mogu mjeriti i različitim jezičnim mjerama i da se razlikuju skupine različitih kronoloških doba, a isto tako i osobe s odstupanjima u jezičnom razvoju od osoba urednoga jezičnog razvoja. Za pristupanje mjerenju rječničke raznolikosti, potrebno je dogovoriti i definirati govornu jedinicu (klauza, T-jedinica ili C-jedinica) te uzeti u obzir metodološke preporuke o veličini uzorka i o ispitivanju s pomoću dogovorenoga slikovnog materijala, tzv. situacijskim uzorkovanjem kako bi se mogli uspoređivati govorni uzorci.

Cilj, zadatci i hipoteze

Cilj je ovog istraživanja ispitati i procijeniti pripovjedne sposobnosti djece predškolske dobi koji su prema datumu rođenja školski obveznici. U istraživanju su sudjelovala djeca kronološke dobi od 5,11 do 7,2 godina. S obzirom na jezično-govorni razvoj djece, sudionici istraživanja podijeljeni su u dvije skupine: skupina djece koja će se redovno nakon izlaska iz predškolske ustanove upisati u prvi razred osnovne škole (N = 58) i druga skupina djece s odgođenim upisom u prvi razred (N = 16). Zadaće su ovoga istraživanja usporediti skupine i utvrditi postoje li razlike u makrostrukтури i mikrostrukтури pripovijedanja kod djece koja su školski obveznici.

U skladu s ciljem istraživanja postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: Ne postoji statistički značajna razlika u makrostrukтури pripovijedanja kod djece koja se redovno upisuju u prvi razred i kojoj će biti odgođen upis.

H2: Ne postoji statistički značajna razlika u mikrostrukтури pripovijedanja kod djece koja se redovno upisuju u prvi razred i kojoj će biti odgođen upis.

Metode istraživanja

U istraživanju su sudjelovala djeca iz predškolskih ustanova, a izabrana su metodom prigodnog uzorkovanja. Ukupno su sudjelovala 74 djeteta iz sedam različitih vrtića, od toga 38 dječaka i 36 djevojčica prosječne kronološke dobi djece 6,7 godina.

Mjerni instrument primijenjen u ovome istraživanju je *MAIN*, višejezični instrument za procjenu pripovijedanja. To je hrvatska inačica testa (Hržica i Kuvač Kraljević, 2012.) za ispitivanje pripovjednih vještina djece, a sastoji se od priča u slikama koje su poticaj za jezičnu ekspresiju. Uz setove sličica koji čine četiri različite priče, u instrumentu je i formular za bodovanje strukture pripovijedanja, a boduje se izražavanje pokušaja, cilja i ishoda u pripovijedanju. U instrumentu je i formular za procjenu razumijevanja u kojemu je deset pitanja povezanih s ispričanom pričom.

Govorni uzorci zapisani su u audioformatu i transkribirani u zapisani tekst koji je analiziran za procjenu mikrostrukture, a govorne jedinice podijeljene su u klauze (jedan predikat označava jednu klauzu). Za procjenu mikrostrukture i statističku analizu razlika izdvojene su za dvije skupine sudionika sljedeće varijable: broj pojavnica, prosječna duljina klauze i ORP – omjer različenica i pojavnica.

Istraživanje je provedeno nakon odobrenja ravnatelja ustanove. Ravnateljima, stručnim suradnicima vrtića i roditeljima djece podijeljene su suglasnosti s opisom svrhe istraživanja. Suglasnosti su potpisali roditelji djece koja su sudjelovala u istraživanju. Podatci su anonimni i povjerljivi, a roditelji i ravnatelji mogli su na zahtjev dobiti uvid u rezultate ispitivanja koji se odnose na jezično-govorni razvoj djeteta.

Rezultati i rasprava

Prikupljeni podatci upisivani su u tablicu i obrađeni u programu IBM SPSS *Statistics* 26. Polazeći od kvantitativne analize podataka ispitana je Kolmogorov-Smirnovljevim testom normalnost distribucije varijabli makrostrukture i mikrostrukture pripovijedanja. Za makrostrukтуру pripovijedanja određene su dvije varijable. Prva varijabla *Struktura priče* odnosi se na bodovanje proizvodnje pripovijedanja, gdje je maksimalni broj sedamnaest bodova, a druga varijabla *Razumijevanje* odnosi se na razumijevanje i odgovore na pitanja povezane s pričom, gdje je maksimalni broj deset bodova. Za mikrostrukтуру pripovijedanja izdvojene su četiri varijable: broj

klauza, prosječna duljina klauze – PDK, broj pojavnica i omjer različenica i pojavnica – ORP. Rezultati na varijablama makrostrukture (*Struktura priče* i *Razumijevanje*) nisu pokazali normalnu distribuciju, varijable mikrostrukture Broj klauza i ORP-a također nisu normalno distribuirani, dok su rezultati na varijablama mikrostrukture *Broj pojavnica* i PDK normalno distribuirani (Tablica 1.).

Tablica 1. Test normalnosti distribucije

	N	M	SD	MIN.	MAKS.	CV	KS TESTOVNI STATISTIK*
Struktura priče	74	7,16	2,01	1	13	28,13	0,161***
Razumijevanje	74	8,85	1,64	1	10	18,58	0,360***
Broj klauza	74	18,11	5,95	3	36	32,86	0,105*
PDK	74	4,92	0,73	2,50	7,08	14,83	0,094
ORP	74	55,01	10,90	29,03	80,56	19,82	0,127**
Broj pojavnica	74	90,08	33,30	8	206	36,97	0,081

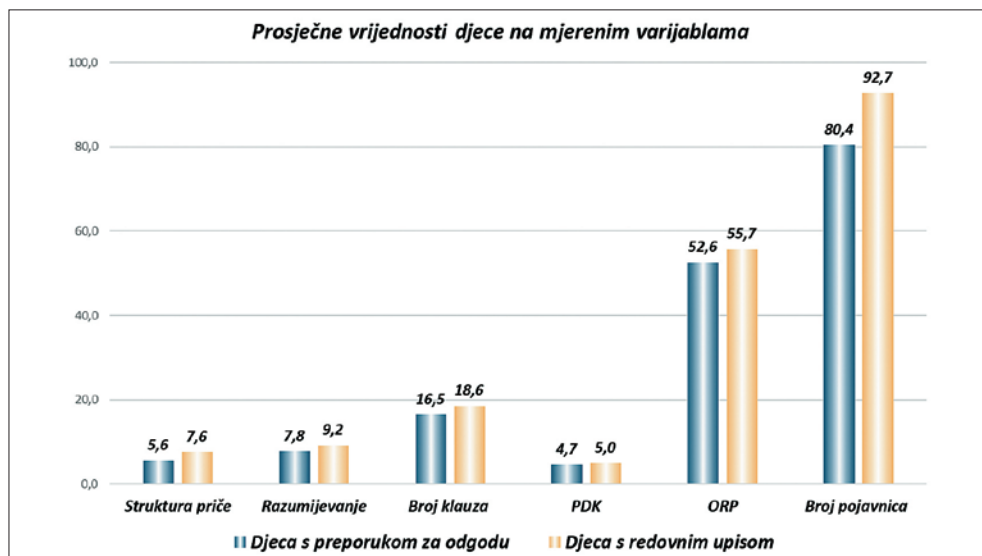
N = Broj valjanih odgovora; M = Prosječna vrijednost; SD = Standardna devijacija; Min. = Minimalna vrijednost; Maks. = Maksimalna vrijednost; CV = Koeficijent varijacija; KS = *Kolmogorov-Smirnov testovni statistik; *** $p < 0.001$; ** $p < 0.01$; * $p < 0.05$

U svim statističkim analizama upotrijebljena je vrijednost $p < 0,05$. U analizama je primijenjena neparametrijska i parametrijska statistika s obzirom na test normalnosti distribucije.

Prikaz deskriptivnih rezultata pokazuje da su djeca koja se redovno upisuju u prvi razred postigla više rezultate na zadacima makrostrukture i mikrostrukture. U Grafikonu 1. prikazana je usporedba prosječnih vrijednosti u te dvije skupine djece.

Pri testiranju prve postavljene hipoteze – (H1: Ne postoji statistički značajna razlika u makrostrukтури pripovijedanja kod djece koja se redovno upisuju prvi razred i kojima će biti odgođen upis) – korišten je Mann-Whitney U-test za dva nezavisna uzorka, kojima je na dvama indikatorima makrostrukture (*Struktura priče* i *Razumijevanje*) testirana statistička značajnost razlike između djece koja se redovno upisuju prvi razred i one djece kojima će biti odgođen od upis.

Prema rezultatima provedenog testa (Tablica 2.) utvrđeno je da se odgođena i redovno upisana djeca statistički znatno razlikuju u rezultatima *Strukture priče* ($U = 202,500$; $p < 0,001$) te u *Razumijevanju* ($U = 308,500$; $p < 0,05$). Pritom djeca s redovnim upisom u školu ostvaruju bolje rezultate i u *Strukturi* ($M = 7,60$) i *Razumijevanju* ($M = 9,16$) za razliku od djece s odgodom upisa koja postižu lošije rezultate i u *Strukturi priče* ($M = 5,56$) i u *Razumijevanju* ($M = 7,75$). Rezultat testiranja statističke

Grafikon 1. Prosječne vrijednosti djece na mjerenim varijablama

značajnosti razlika u *Strukturi priče* i *Razumijevanju*, između djece redovnog upisa i odgode upisa u prvi razred, prikazan je u Tablici 2.

Tablica 2. Rezultat testiranja statističke značajnosti razlika u rezultatima na dva indikatora makrostrukture između djece s redovnim upisom u školu i odgodom upisa

ŠKOLSKI OBVEZNICI					STATISTIČKA ZNAČAJNOST RAZLIKE RANGOVA
Varijabla	Kategorije varijable	N	Srednji rang	M ⁹	
Struktura priče	Djeca s odgodom upisa	16	21,16	5,56	Mann-Whitney U = 202,500***
	Djeca s redovnim upisom	58	42,01	7,60	
Razumijevanje	Djeca s odgodom upisa	16	27,78	7,75	Mann-Whitney U = 308,500*
	Djeca s redovnim upisom	58	40,18	9,16	

M = Prosječna vrijednost; *** $p < 0.001$; ** $p < 0.01$; * $p < 0.05$

¹ Iako je u neparametrijskom testu uobičajeno navoditi medijalnu, a ne prosječnu vrijednost – s obzirom na to da su na varijabli Razumijevanje odgođena i redovno upisana djeca imala istu medijalnu vrijednost koja iznosi 9 – u tablici su navedene prosječne vrijednosti.

Prema dobivenim rezultatima prva postavljena hipoteza – prema kojoj ne postoji statistički značajna razlika u makrostrukturi pripovijedanja kod djece koja se redovno upisuju prvi razred i djece kojoj će biti odgođen upis – ne može biti prihvaćena.

Pri testiranju druge postavljene hipoteze (H2: Ne postoji statistički značajna razlika u mikrostrukturi pripovijedanja kod djece koja se redovno upisuju prvi razred i kojoj će biti odgođen upis) korišten je Mann-Whitneyev U-test za dva nezavisna uzorka. Na dvije jezične mjere kao indikatora mikrostrukture testirana je statistička značajnost razlike u broju klauza i ORP-a između djece koja se redovno upisuju i kojoj će biti odgođen upis s obzirom na to da te dvije referentne varijable odstupaju statistički značajno od normalne raspodjele. Osim toga, upotrijebljen je t-test za dva nezavisna uzorka kojim je na dva indikatora mikrostrukture testirana statistička značajnost razlike u prosječnom broju pojava i PDK-a (prosječnoj duljini klauza) između djece koja se redovno upisuju i kojoj će biti odgođen upis s obzirom na to da te dvije referentne varijable ne odstupaju statistički značajno od normalne raspodjele.

Prema rezultatima provedenog testa (Tablica 3.) utvrđeno je da se odgođena i redovno upisana djeca ne razlikuju statistički značajno u broju klauza ($U = 377,000$; $p > 0,05$) ni u omjeru različenica i pojava (ORP-u) ($U = 387,500$; $p > 0,05$).

Tablica 3. Rezultat testiranja statističke značajnosti razlika u rezultatima na dvama indikatorima mikrostrukture (broj klauza i ORP-a) između djece s redovnim upisom i djece s odgodom upisa u školu

Varijabla	ŠKOLSKI OBVEZNICI				STATISTIČKA ZNAČAJNOST RAZLIKE RANGOVA
	Kategorije varijable	N	Srednji rang	MDN	
Broj klauza	Odgoda	16	32,06	16,5	Mann-Whitneyev U-test = 377,000
	Redovno upisani	58	39,00	18,0	
ORP	Odgoda	16	32,72	52,62	Mann-Whitneyev U-test = 387,500
	Redovno upisani	58	38,82	55,79	

MDN = Medijalna vrijednost; *** $p < 0.001$; ** $p < 0.01$; * $p < 0.05$

Prema rezultatima provedenog testa (Tablica 4.), utvrđeno je da se djeca s redovnim upisom i djeca s odgodom upisa u školu ne razlikuju statistički značajno u prosječnom PDK-u (nehomogene varijance, $t(19) = -1,116$, $p > 0,05$) i u prosječnom broju pojava (homogene varijance, $t(72) = -1,318$, $p > 0,05$). Rezultat testiranja statističke značajnosti razlika u prosječnom PDI-u i broju pojava između odgođenih i upisanih prikazan je u Tablici 4.

Tablica 4. Rezultat testiranja statističke značajnosti razlika u prosječnom PDI-u i broju pojavnica između odgođenih i upisanih

			ŠKOLSKI OBVEZNICI			
			Djeca s odgodom upisa (n = 16)		Djeca s redovnim upisom (n = 58)	
Varijabla	Leveneov test homogenosti varijanci	Statistička značajnost razlike prosjeka	M	SD	M	SD
PDI	F = 4,222*	t ₍₁₉₎ = -1,116	4,69	0,97	4,98	0,65
Broj pojavnica	F = 1,717	t ₍₇₂₎ = -1,318	80,41	42,34	92,74	30,25

M = prosječna vrijednost; SD = standardna devijacija; *** p < 0.001; ** p < 0.01; * p < 0.05

Prema dobivenim rezultatima druga postavljena hipoteza (H2: Ne postoji statistički značajna razlika u mikrostrukturi pripovijedanja kod djece koja se redovno upisuju prvi razred i kojoj će biti odgođen upis) može biti prihvaćena.

Osim testiranja hipoteza u deskriptivnoj analizi razvidno je da je maksimalan broj za *Strukturu priče* 17 bodova, a od toga su djeca ostvarila minimalno = 1 i maksimalno = 13 bodova. Odgovori na pitanja u odjeljku *Razumijevanje* boduje se s maksimalnih 10 bodova, a od toga su djeca ostvarila minimalno = 1 i maksimalno = 10 bodova. U *Strukturi priče* veća je varijacija rezultata, izračunat medijan je 7 bodova, a najbolje rezultate djeca su ostvarila na varijabli *Razumijevanje* jer je središnja vrijednost veća od sredine raspona skale rezultata, M = 8,85, a medijan je 9, što je visok rezultat s obzirom na maksimalnih 10 bodova.

Djeci s preporukom odgode upisa u prvi razred – koja nisu spremna za polazak školu na temelju provedenog mišljenja o psihofizičkoj spremnosti (NN, 67/2014.) – potrebno je još vježbi, rada i potpore u određenim vještinama. Velik broj istraživanja (Jelinek, 2019.; Snowling, Bishop i Stothard, 2000.) potvrđuje važnost jezičnih znanja djece predškolskog uzrasta i jezične sposobnosti kao prediktora uspjeha u čitanju i pisanju. Pojam odgode upisa u školu nije poznat u znanstvenim istraživanjima s kojima bi se mogli usporediti rezultati ovoga istraživanja. Ali uzimajući u obzir da je odstupanje u jezičnim sastavnicama često kod djece kojima je odgođen upis u školu, može se zaključiti da su rezultati djelomično u skladu s istraživanjem u kojem se uspoređuje djecu urednog razvoja i djecu s razvojnim jezičnim poremećajem kod kojih se pronalaze ograničenja u makrostrukturi (Xue i sur., 2022.). Osim toga, djeca s jezičnim odstupanjima pričaju priče koje su jezično manje složene i slabije napreduju u pripovijedanju (Bogetić-Arapović i Kuvač-Kraljević, 2008.). Uspore-

đujući djecu različite kronološke dobi, autorice Trtanj i Kuvač-Kraljević (2017.) ne pronalaze statistički značajne razlike u prosječnoj duljini govorne jedinice i gustoći klauza koje čine mikrostrukturu. Osim toga, djeca koja nisu spremna za polazak u školu, a kasne na području jezičnog razvoja, pokazivat će poteškoće u pripovijedanju priče na zadanu temu i u organiziranosti diskursa, a to su također obilježja djece s razvojnim jezičnim poremećajem (Arapović i sur., 2010.). Jezičnoj analizi osim morfologije, sintakse i semantike pripada i pragmatika kao jezična sastavnica koja omogućuje uvid u pretpostavke, zaključke, prepoznavanje ciljeva, pokušaja i ishoda likova u priči. Dok se mikrostrukturu u obliku sintaktičke složenosti i rječničke raznolikosti promatra lingvističku strukturu, makrostruktura omogućava dobivanje podataka o učinkovitosti prenošenja poruke, o razumijevanju i tumačenju socijalnoga i situacijskog konteksta pa se u tome razumijevaju opsežnija jezična znanja i poznavanje više jezičnih sastavnica koje su važan dio spremnosti djeteta za polazak u školu.

Zaključak

Narativi daju istraživačima bogat izvor podataka, a dosadašnja istraživanja pokazala su da se prema jezičnim mjerama mogu razlikovati djeca s odstupanjima u jezičnom razvoju i djeca različite kronološke dobi. Sveobuhvatni pristup analizi diskursa trebao bi biti glavna sastavnica u procjeni koliko su djeca spremna za upis u školu. Pojedinačne analize govornog uzorka, slabije i jake strane djetetove sposobnosti za pripovijedanje, mogu biti smjernice za procjenu, terapiju, ali i za buduća istraživanja. Narativna analiza, osim već poznatih mjernih instrumenata, može biti nadopuna istraživanjima na području jezika i govora.

U ovome istraživanju uspoređuju se djeca koja će se redovno upisati u prvi razred s onima kojima će biti odgođen upis. Dobiveni rezultati pokazuju statistički značajnu razliku u makrostrukturi i organiziranosti pripovijedanja, a jezične mjere rječničke raznolikosti ne razlikuju statistički značajno te dvije skupine djece. Rezultati istraživanja pridonose istraživanjima na području pripovjednih sposobnosti i na području hrvatskoga jezika. Statistički značajna razlika u postignućima u makrostrukturi pripovijedanja može se usporediti sa sličnim rezultatima usporedbe djece urednog razvoja i odstupanja u jezičnom razvoju, u smjeru lošijih postignuća djece s jezičnim odstupanjima.

Ograničenja u ovome istraživanju pronalaze se u uzorku djece koja su dobila odgodu za upis u školu i to je vrlo heterogena skupina djece. Prijedlog za buduća istraživanja može biti prikupljanje više podataka i uvrštavanje više varijabli u istraživanje kao što je, primjerice, poznavanje rječnikog blaga i školski uspjeh.

Literatura

1. Arapović, D.; Grobler, M.; Jakubin, M. (2010). Narativni diskurs predškolske djece s posebnim jezičnim teškoćama. *Logopedija*, 2 (1), str. 1-6.
2. Bedeković, M.; Hržica, G.; Kramarić, M. (2021). Analiza sintaktičke složenosti dječjeg pripovjednog diskursa. *FLUMINENSIA: časopis za filološka istraživanja*, 33(2), str. 417-443. DOI: <https://doi.org/10.31820/f.33.2.8>
3. Bežen, A.; Budinski V.; Kolar Billege M. (2012). *Što, zašto, kako u poučavanju hrvatsko-ga jezika*. Zagreb: Profil Internationa; Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
4. Bliss, L. S.; McCabe, A.; Miranda, A. E. (1998). Narrative assessment profile: Discourse analysis for school-age children. *Journal of communication disorders*, 31(4), str. 347-363. DOI: 10.1016/s0021-9924(98)00009-4
5. Bogetić, P.; Arapović, D.; Kuvač Kraljević, J. (2008). Struktura priče djece s posebnim jezičnim teškoćama. *Govor*, 25 (1), str. 75-92.
6. Boudreau, D. (2001). The Development of Narrative Abilities in Children. *Perspectives on Language Learning and Education*, 8(2), 2. DOI: 10.1044/lle8.2.2
7. Budinski, V. (2012). Jezične kompetencije učenika na kraju prvoga razreda osnovne škole s obzirom na uporabu vrsta riječi u pisanome hrvatskom jeziku. *Napredak*, 153(3-4), str. 327-353.
8. Dobravac, G.; Zuliani Blašković, Đ. (2022). Kućno okruženje za razvoj pismenosti i pripovijedanje hrvatsko-talijanske dvojezične djece. *Strani jezici*, 51(2), str. 233-256. DOI: <https://doi.org/10.22210/strjez/51-2/4>
9. Drljan, B.; Vuković, M. (2017). Leksička raznovrsnost u narativnom diskursu dece sa specifičnim jezičkim poremećajem. *Specijalna edukacija i rehabilitacija*, 16(3). DOI: <https://doi.org/10.5937/specedreh16-14408>
10. Gagarina, N.; Klop, D.; Kunnari, S.; Tantele, K.; Välimaa, T.; Balciuniene, I.; Bognacker, U.; Walters, J. (2012). *MAIN Multilingual Assessment Instrument for Narratives*. Berlin: ZASPiL 56.
11. Grobler, M. (2005). *Posebne jezične teškoće u slovenske djece osnovnoškolske dobi*. Neobjavljena doktorska disertacija. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
12. Hržica, G.; Kuvač Kraljević, J. (2012). MAIN – hrvatska inačica: Višejezični instrument za ispitivanje pripovijedanja. *ZAS papers in linguistics*, 56, str. 323-323.
13. Hržica, G.; Trtanj, I. (2021). Mjere rječničke raznolikosti u pričama djece predškolske i rane školske dobi. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 47 (1), str. 105-126. DOI: <https://doi.org/10.31724/rihjj.47.1.3>
14. Hržica, G.; Košutar, S.; Kramarić, M. (2019). Rječnička raznolikost pisanih tekstova osoba s razvojnim jezičnim poremećajem. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 55 (2), str. 14-30. DOI: <https://doi.org/10.31299/hrri.55.2.2>
15. Jambrec, O. (2014). *U svijetu pojmova. Književnoteorijsko pojmovlje s objašnjenjima i primjerima*. Naklada Ljevak, Zagreb.
16. Jarollahi, F.; Mohamadi, R.; Modarresi, Y.; Agharasouli, Z.; Rahimzadeh, S.; Ahmadi, T.; Keyhani, M. (2017). Story retelling skills in Persian speaking hearing-impaired

- children. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 96, str. 84–88. DOI: 10.1016/j.ijporl.2017.02.025
17. Jelinek, L. (2019). Povezanost zrelosti učenika na upisu u prvi razred i njihova uspjeha na kraju školske godine. *Život i škola*, 65(1-2), str. 73-84. DOI: <https://doi.org/10.32903/zs.65.1-2.5>
18. Jozipović, M.; Hržica, G.; Košutar, S. (2021). Kohezija u pripovjednom diskursu osoba s afazijom. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 47 (2), str. 315-347. DOI: <https://doi.org/10.31724/rihjj.47.2.3>
19. Justice, L. M.; Bowles, R. P.; Kaderavek, J. N.; Ukrainetz, T. A.; Eisenberg, S. L.; Gillam, R. B. (2006). The Index of Narrative Microstructure: A Clinical Tool for Analyzing School-Age Children's Narrative Performances. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 15(2), str. 177. DOI: 10.1044/1058-0360(2006/017)
20. Kelić, M.; Hržica, G.; Kuvač Kraljević, J. (2012). Mjere jezičnog razvoja kao pokazatelji posebnih jezičnih teškoća. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 48(2), str. 23-40.
21. Khan, K. S.; Logan, J.; Justice, L. M.; Bowles, R. P.; Piasta, S. B. (2021). The contribution of vocabulary, grammar, and phonological awareness across a continuum of narrative ability levels in young children. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 64(9), str. 3489-3503.
22. Košutar, S.; Kramarić, M. i Hržica, G. (2022). Dobne razlike u izražavanju uzročnih odnosa u pričama hrvatske djece. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 48 (1), str. 327-347. DOI: <https://doi.org/10.31724/rihjj.48.1.15>
23. Kuvač Kraljević, J.; Lenček, M. (2012). *Test for the assessment of reading and writing prerequisites (PredČiP)*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
24. Leko Krhen, A.; Hržica, G.; Kokot, N. (2020). Sintaktičke sposobnosti djece koja mucaju. *Govor*, 37(2), str. 179-204. DOI: <https://doi.org/10.22210/govor.2020.37.09>
25. Montanari, S. (2004). The development of narrative competence in the L1 and L2 of Spanish-English bilingual children. *International Journal of Bilingualism*, 8(4), str. 449–497. DOI: 10.1177/13670069040080040301
26. Narodne novine (2014). *Pravilnik o postupku utvrđivanja psihofizičkog stanja djeteta, učenika te sastavu stručnih povjerenstava*. NN 67/14.; https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_06_67_1279.html, 22.5.2023.
27. Nasheeda, A.; Abdullah, H. B.; Krauss, S. E.; Ahmed, N. B. (2019). Transforming Transcripts Into Stories: A Multimethod Approach to Narrative Analysis. *International Journal of Qualitative Methods*, 18, str. 1-9. DOI: <https://doi.org/10.1177/1609406919856797>
28. Patekar, J. (2011). Morfološke pogreške u govoru desetogodišnjaka. U A. Bežen, B. Majhut (ur.), *Redefiniranje tradicije: dječja književnost, suvremena komunikacija, jezici i dijete*, str. 461 – 470.
29. Skubic, D.; Tkalec, A.; Jerman, J. (2022). Pragmatične jezične vještine pripovijedanja kod petogodišnjaka s poremećajem iz autističnoga spektra i petogodišnjaka urednoga razvoja. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 24(1), str. 235-270. <https://doi.org/10.15516/cje.v24.i1.4173>

30. Solar, M. (2011). *Književni leksikon. Pisci. Djela. Pojmovi* (Drugo, prošireno izdanje). Zagreb: Matica hrvatska.
31. Snowling, M.; Bishop, D. V. M.; Stothard, S. E. (2000). Is preschool language impairment a risk factor for dyslexia in adolescence?. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 41(5), str. 587-600. DOI: <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00651>
32. Trabasso, T.; Stein, N. L.; Rodkin, P. C.; Munger, M. P.; Baughn, C. R. (1992). Knowledge of goals and plans in the on-line narration of events. *Cognitive development*, 7(2), str. 133-170. DOI: [https://doi.org/10.1016/0885-2014\(92\)90009-G](https://doi.org/10.1016/0885-2014(92)90009-G)
33. Trtanj, I.; Kuvač Kraljević, J. (2017). Jezična i govorna obilježja dječjega pripovjednog diskursa: analiza na mikrostrukturnoj razini. *Govor*, 34 (1), str. 53-69. DOI: <https://doi.org/10.22210/govor.2017.34.03>
34. Xue, J.; Zhuo, J.; Li, P.; Liu, J.; Zhao, J. (2022). Characterizing macro-and micro-structures of narrative skills for Mandarin-speaking school-age children with specific language impairment. *Journal of Communication Disorders*, 96, str. 106-199. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jcomdis.2022.106199>

Analysis of the narrative abilities of children with delayed enrollment in first grade

Summary

Storytelling is a complex language skill that develops from an early age, and provides insight into vocabulary knowledge and language abilities. In this paper, using a linguistic approach, storytelling is analyzed in two ways - macrostructure and microstructure. Macrostructure refers to the organization and structure of the story: the opening event, the attempt and goal of solving the problem, the reactions of the characters to cause and effect, and at the level of microstructure, the linguistic features of storytelling, syntactic complexity and vocabulary diversity are observed.

The aim of this research was to examine and evaluate the storytelling abilities of two groups of preschool children, those who will enroll in the first grade in the next pedagogical year and those children who will receive a postponement of school enrollment. Research participants were examined with MAIN, a multilingual instrument for the assessment of storytelling (Hržica and Kuvač-Kraljević, 2012), and the macrostructure and microstructure of storytelling were observed. A statistically significant difference was obtained on macrostructure variables, with which children who regularly enroll in first grade achieved significantly better results. The results of achievement at the level of macrostructure of storytelling enable knowledge about language components. In the analysis of language components - apart from morphology, syntax and semantics - the

analysis of pragmatics as a language component is also included. The results of the research provide insight into the linguistic features of narrative discourse and the macrostructure of storytelling.

Keywords: language measures; macrostructure of storytelling; microstructure of storytelling; dictionary diversity.

Martina Galeković, prof. logoped
Centar za odgoj i obrazovanje Velika Gorica
Zagrebačka 90, HR – 10410 Velika Gorica
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku
galekovicmartina@gmail.com